

pvo

Pleegouders Versterken in Opvoeden

Pleegouders Versterken in Opvoeden Geweldloos Verzet

Frank Van Holen

Vrije
Universiteit
Brussel

jongereWelzijn

Inhoud

- ✓ Pleegzorg = waardevol
- ✓ Pleegzorg = kwetsbaar
- ✓ Ontwikkeling Pleegouders Versterken in Opvoeden (PVO)
- ✓ PVO – module Geweldloos Verzet (GV)

pvo

Pleegouders Versterken in Opvoeden

Pleegzorg is waardevol

Vrije
Universiteit
Brussel

jongereWelzijn

Pleegzorg is waardevol

- ✓ Pleegzorg biedt minder discontinuïteit vergeleken met een begeleidingstehuis (van IJzendoorn, 2010)
- ✓ Pleegzorg voldoet beter aan basisbehoeften van kinderen (Strijker & Zandberg, 2001, van IJzendoorn, 2010)
- ✓ Kinderen krijgen meer persoonlijke aandacht, liefde en structuur

Pleegzorg is waardevol

- ✓ De psychologische uitkomsten zijn beter in vergelijking met andere vormen van uithuisplaatsing (Roy, Rutter & Pickles, 2000; Johnson, Browne & Hamilton-Giachritsis, 2006; Brown, 2008)
- ✓ Pleegkinderen hebben minder vaak een gebrek aan selectieve gehechtheid aan hun verzorgers (Roy & Rutter, 2006; Roy et al., 2000, 2004)
- ✓ Pleegkinderen functioneren beter op school (minder vaak aandachts-, concentratie en hyperactiviteitsstoornissen en minder vaak leesachterstanden) (Vanderfaeillie, Van Holen, Vanschoonlandt, De Mayer, & Robberechts, 2014)
- ✓ De lange termijn uitkomsten zijn beter (vervolledigen opleiding, plegen criminele feiten, kwaliteit van leven, ... (Barber, Delfabbro, & Cooper, 2001; Brown, 2008; Gypen, Vanderfaeillie, De Mayer, Belenger, & Van Holen, 2017)

pvo

Pleegouders Versterken in Opvoeden

Pleegzorg is kwetsbaar

Pleegzorg is kwetsbaar

✓ Dit houdt verband met:

- Voorgeschiedenis
 - Trauma
 - Hechting
 - Emotionele en gedragsproblemen
- Delen van opvoedingsverantwoordelijkheid

✓ Dit resulteert in:

- Toename van gedragsproblemen bij de pleegkinderen
- Toename van gezinsbelasting van pleegouders
- Niet-effectieve opvoeding door de pleegouders
- Breakdowns

Pleegzorg is kwetsbaar

✓ Voorgeschiedenis

➤ 419 Nederlandse PK: (Strijker & Knorth, 2009)

- Mishandeling: 24% fysiek, 31% emotioneel, 14% sexueel
- Verwaarlozing: 60%
- Getuige van geweld: 36%
- Ouderproblemen: drug- of alcoholmisbruik (34%), fysiek geweld (21%), dader van seksueel geweld (11%), psychiatrische problemen (30%)

➤ Trauma (Vanderfaeillie, Vanschoonlandt, Van Holen, De Maeyer, & Robberechts, 2014)

- 85% minimaal 1 trauma
- 29% traumatische stresssymptomen (cf. 33% in Nederland – Grietens et al., 2012)

Pleegzorg is kwetsbaar

✓ Voorgeschiedenis

- Hulpverlening: gebrek aan continuïteit en stabiliteit: Vlaams onderzoek (n=214) (Vanschoonlandt, Vanderfaellie, & Van Hoen, 2012)
 - Verblijf voor plaatsing: thuis (55.1%), pleeggezin (19.6%), residentieel (25.2%)
 - Aantal voorgaande plaatsingen: geen (33.2%), 1 (33.2%), 2 tot 8 (33.6%)
 - Voorgaande hulpverlening: geen (33.2%), ambulant (31.8%), residentieel (57%)

Pleegzorg is kwetsbaar

- ✓ Voorgeschiedenis: blootstelling aan (multiple) trauma's, onvoorspelbare, soms beangstigende opvoeding, etc... beïnvloeden mogelijkheden om veilige gehechtheid te ontwikkelen
 - PK verhoogd risico op onveilige ambivalente en onveilige vermijdende gehechtheid (Van Ijzendoorn et al., 2011)
 - 2x meer kans op ontwikkeling van gedesorganiseerde gehechtheid (Van Ijzendoorn et al., 2011)

Pleegzorg is kwetsbaar

Hoe groot schat je de groep pleegkinderen met ernstige tot zeer ernstige gedrags- en emotionele problemen?

Pleegzorg is kwetsbaar

✓ Gedrags- en emotionele problemen:

– Internationaal:

- Internaliserend probleemgedrag: 27% (Heflinger et al., 2000) tot 45% (Sawyer et al., 2007)
- Externaliserend probleemgedrag: 33% (Heflinger et al., 2000) tot 60% (Sawyer et al., 2007)
- Een niet onbelangrijke groep heeft psychiatrische stoornissen (McMillen e.a. 2005)

– Vlaanderen:

- 51.5% ernstige tot zeer ernstige gedragsproblemen (16% internaliserend, 13.9% externaliserend, 21.6% beide - Vanschoonlandt, Vanderfaeillie, & Van Holen, accepted)

Pleegzorg is kwetsbaar

- ✓ Delen van opvoedingsverantwoordelijkheid:
 - In Vlaanderen blijkt 53% van de PK geplaatst door een jeugdrechtbank (een gedwongen plaatsing)
 - Slechts 39.7% moeders en 42.2% vaders staat positief tov plaatsing, slechts 40.4% moeders en 35.8% vaders heeft goede samenwerking met pleegouders (Vanschoonlandt, Vanderfaeillie, & van Holen, 2012)
 - In Vlaanderen eindigt 11% van de plaatsingen als gevolg van een conflict tussen PO en O (Vanderfaeillie, Van Holen, & Coussens, 2007)

Uitkomstonderzoek (1)

- ✓ Probleemgedrag neemt niet af maar stabiliseert of neemt toe
 - Internationaal rapporteren slechts enkele onderzoeken een daling van het probleemgedrag bij reguliere pleegzorg. De meeste onderzoeken rapporteren ongeacht de respondent (PO, PK of PZW) een toename (Vanderfaeillie & Van Holen, 2010)
 - Ook in Vlaanderen neemt het probleemgedrag toe van 24% naar 40% PK met matig tot ernstig probleemgedrag (Van Holen, Vanderfaeillie, & Trogh, 2007; Vanderfaeillie, Van Holen, De Maeyer, Vanschoonlandt, & Andries, 2014)

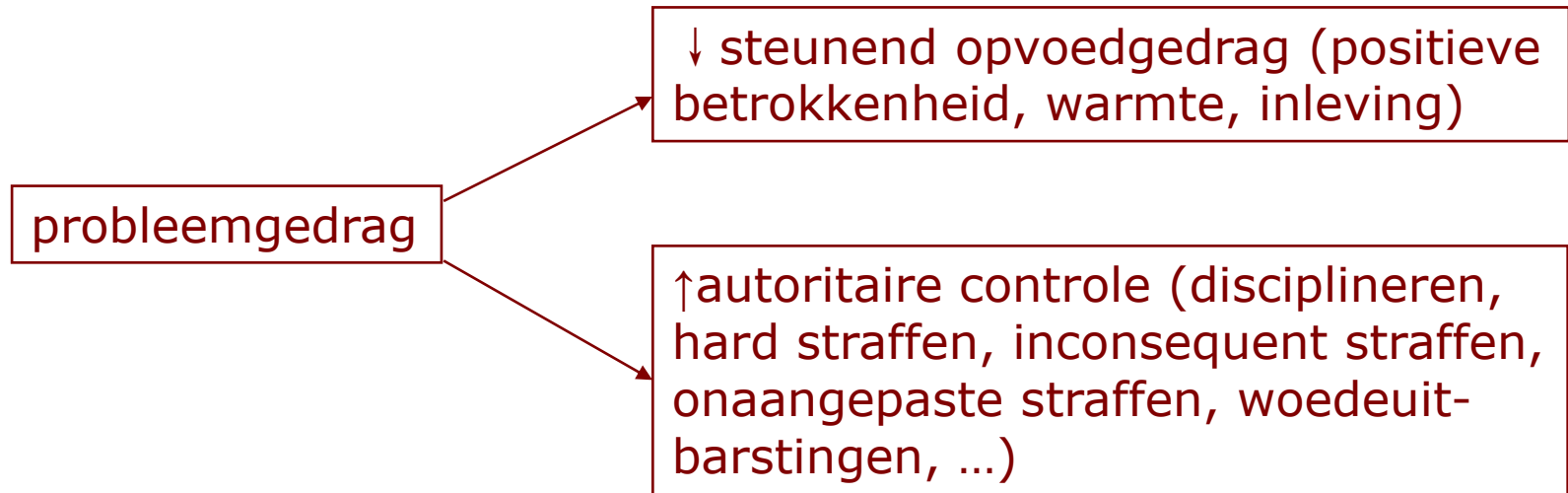
Uitkomstonderzoek (2)

- ✓ Gedragsproblemen geassocieerd met verhoogde opvoedingsstress/-belasting
 - Gedragsproblemen voorspellen gezinsbelasting, dat op zijn beurt welbevinden en neurobiologie PK beïnvloedt ... (Fisher & Stoolmiller, 2008)
 - 41% van de PO van PK met probleemgedrag heeft een verhoogde gezinsbelasting (Damen & Pijnenburg, 2005)
 - 71.8% van de PM met PK met externaliserende gedragsproblemen heeft een verhoogd stressniveau (Vanschoonlandt, Vanderfaeillie, Van Holen, De Maeyer, & Robberechts, 2013)

Uitkomstonderzoek (3)

- ✓ Gedragsproblemen geassocieerd met minder efficiënt opvoeden
 - 10-25% van PM vertoont inadequaat opvoedgedrag (weinig betrokken op PK, inconsequent straffen, geen regels aanleren, ...; Vanderfaeillie, Van Holen, Trogh, & Andries, 2012)
 - Gedragsproblemen hebben een directe negatieve invloed op het opvoedgedrag en resulteren in minder ondersteunend opvoedgedrag en meer negatieve controle (Vanderfaeillie, Van Holen, Trogh, & Andries, 2012) dat op zijn beurt ...

Uitkomstonderzoek (4)

- ✓ Pleegmoeders pogen probleemgedrag in te perken / te controleren + slagen er niet in een positieve opvoedrelatie te behouden/bestendigen
- ✓ Reguliere opvoedsituaties: gelijkaardig patroon
- ✓ Groepsopvoeders: gelijkaardig patroon

Uitkomstonderzoek

Hoe groot schat je het percentage plaatsingen dat voortijdig ongepland om negatieve redenen afloopt?

Uitkomstonderzoek (5)

✓ Breakdown:

- Internationaal: 25-50% (Minty, 1999)
- Vlaanderen langdurige pleegzorg (in periode van 6 jaar):
 - 44% (Vanderfaeillie & Van Holen, 2012)
 - 29% (Vanderfaeillie, Goemans, Damen, Pijnenburg, & Van Holen, 2018)

Besluit

- ✓ Pleegzorg is kwetsbaar en moet worden versterkt
- ✓ Pleegzorg kan worden versterkt
 - Vroegtijdige signalering probleemgedrag
 - Verscherping indicatiestelling en matching
 - Uitwerken behandelingspleegzorg
 - Gedrags- en emotionele problemen (bv. PVO, MTFC, PMTO, ...): verschillende onderzoeken en programma's (o.a. MTFC-model) in het buitenland hebben aangetoond dat PO kunnen leren omgaan met probleemgedrag waardoor probleemgedrag afneemt (Fisher e.a., 2000, Nilsen, 2007)
 - Trauma (bv. groepstraining traumasensitief opvoeden, traumagerichte bezoekbegeleiding, family minds, ...)
 - Hechting (bv. Video Interaction to Promote Positive Parenting – Foster Care, Basic Trust, Video interactie begeleiding ...)
 - Samenwerking ouders – pleegouders (bv. SOP), ouderbegeleiding, family visit coaching, ...
 - Grootoudergroepen, NBMV,

pvo

Pleegouders Versterken in Opvoeden

Ontwikkeling PVO

Vrije
Universiteit
Brussel

jongereWelzijn

Algemene beslissingen PVO

✓ Leefrijdsrange

✓ Theoretische basis

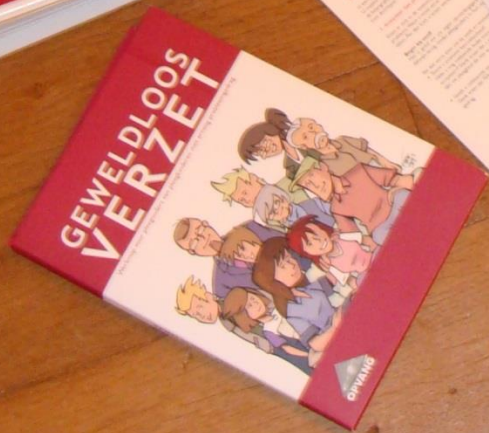
– Sociaal-Interactioneel Model (SIM; 3-12j)

– Geweld (8j)

✓ Trainer

✓ Vorm

- 10 wekelijkse individuele sessies bij pleegouders thuis
- Bovenop reguliere pleegzorgbegeleiding
- (telefonische ondersteuning)
- Intake + afsluiting samen met pleegzorgbegeleider

pvo

Pleegouders Versterken in Opvoeden

Module Geweldloos Verzet PVO – GV (6-18j)

Vrije
Universiteit
Brussel

jongerenwelzijn

Kenmerken GV

- ✓ Welbevinden (pleeg)ouders centraal
- ✓ Basiscomponenten:
 - Bieden van actief verzet
 - Vermijden van escalatie
- ✓ Doel:
 - Herstel autoriteit – doorbreken cirkels van dwinggedrag
 - terug opnemen waakzame zorg (3 niveaus):
 - Open dialoog
 - Gerichte aandacht
 - Eenzijdige actie

Escalaties - dwinggedrag

✓ Types van escalatie :

- Complementaire

- ouders geven toe voor de lieve vrede
- toegevingen leiden tot verhoging eisen / bedreiging / extremer gedrag
- toegeeflijke houding over hele linie, soms uit angst (instorten, weglopen, zelfmoord)

- Symmetrische

- vijandigheid creëert vijandigheid
- escalatie van vijandigheid

✓ Interactie tussen beide processen

Kenmerken GV

- ✓ Herstel gezag/autoriteit
 - Zelfcontrole, eigen aandeel
 - Vastberadenheid
 - Aanwezigheid
 - Transparantie
 - Ondersteunend netwerk
 - Fouten maken mag

‘Je moet niet winnen, je moet enkel volhouden!’

‘Je kan enkel jezelf controleren’

‘Smeed het ijzer als het koud is!’

‘Fouten kunnen gecorrigeerd worden!’

Interventiegebieden

- ✓ Preventie van escalatie
- ✓ Verzet tegen probleemgedrag
- ✓ Relatiegebaren
- ✓ Ondersteuning

'Ik kan handelen'

'Dat is juist'

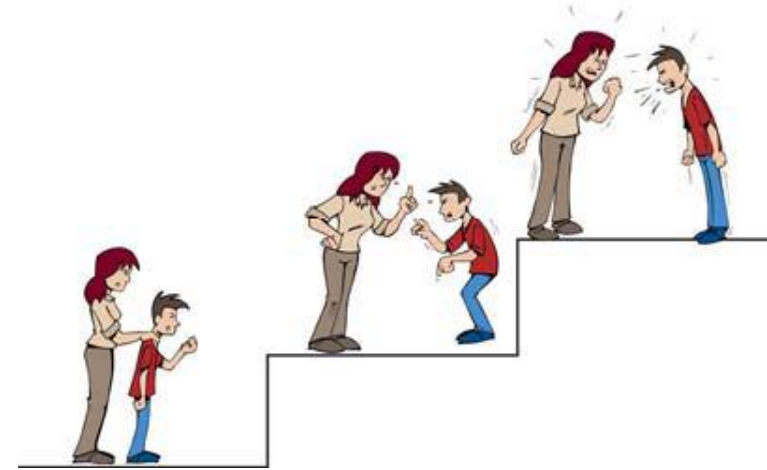
'Ik ben niet alleen'

Preventie van escalatie

✓ Training in de-escalatie, zelfcontrole, standvastig zijn

✓ 3 concepten

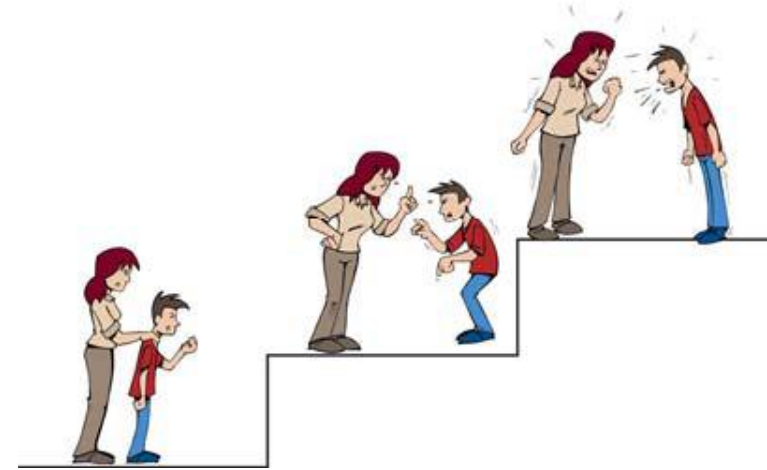
- Weerstand bieden aan provocaties – identificatie + alternatieven ontwikkelen
- Niet-controlerende houding (kijk naar jezelf + vermijd acties met boodschap “Ik ben de baas”)
- Uitstel van reactie (“smeed het ijzer als het koud is”)

Preventie van escalatie

✓ Alternatieve acties

- Gevoelsthermometer
- Korte duidelijke boodschappen met intentie
- Mantra's
- Relaxatie (bv. 3-2-1-techniek, ...)
- Zoeken naar uitzonderingen, wat werkte in het verleden
 - kleine acties van weerstand (ev. schaleren)
- Interpersoonlijke hulpbronnen
- Gewenste toekomst
- Observatieopdrachten
- ...

Verzet tegen probleemgedrag

- ✓ Aankondiging
- ✓ Sit-in
- ✓ Telefoonronde
- ✓ Volgen
- ✓ Herstelgerichte actie
- ✓ Campagne van bezorgdheid

Aankondiging

Aankondiging

✓ Doelen:

- definiëring behandeldoelen (ev. 3 manden)
- boodschap van geweldloosheid
- ritueel dat keerpunt aanduidt
- belangrijker voor ouders dan voor kind: verbintenis die ze tav zichzelf aangaan
- eerste actie gericht op verhoging ouderlijke aanwezigheid

Aankondiging

✓ Pleegouders werken SAMEN

✓ Pleegouders schrijven aankondiging zelf, in eigen woorden, in overleg met hulpverlener

✓ op een rustig moment

✓ voorbereiding (op reactie kind + technisch) – ev. rollenspel

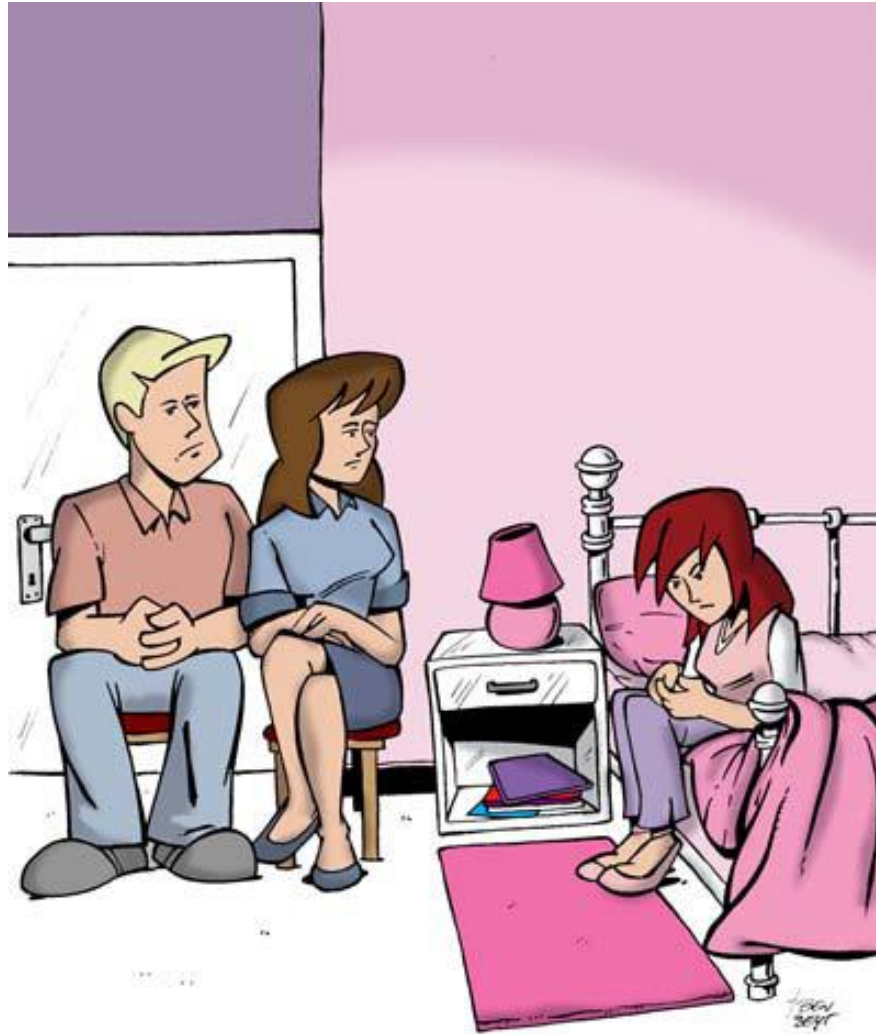
Aankondiging

✓ Taal – inhoud :

- niet-escalerend
- zeer concreet
- kort
- helder en vrij van dreiging
- geen gedragsinterpretaties
- niets beloven, wel : 'we zullen ons best doen'
- doelen zo klein mogelijk (bewaakbaar)

Sit-in

Sit-in

- ✓ ouders gaan kamer binnen
- ✓ één van beide geeft concrete, korte, duidelijke boodschap
- ✓ ouders blijven in stilte zitten gedurende vooraf afgesproken duur (geen verbaal of fysiek conflict)
- ✓ einde (redelijk voorstel / tijd is om / kans op escalatie te groot)

Sit-in

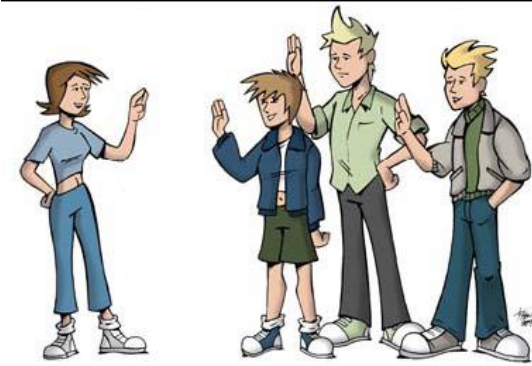
✓ Moment

- reactie op inacceptabel gedrag of gebeurtenis (cfr. aankondiging)
- wanneer de escalatie voorbij is ("smeed het ijzer als het koud is")

- ✓ voorstel van kind geen barometer voor succes – doel is verhoging ouderlijke aanwezigheid
- ✓ voorbereiding op : veel voorkomende angsten + reacties kind (ev. rollenspel)

Telefoonronde

✓ Te laat thuis, weglopen, weigeren te vertellen waar

✓ Systematisch hele lijst mensen telefoneren

✓ Doelen :

1. manifesteren van ouderlijke aanwezigheid + opnieuw laten gelden van je recht tot supervisie
2. vinden van uw kind
3. collectieve druk
4. terugkeer naar huis

Volgen

- ✓ Doel : tonen van ouderlijke vastberadenheid om contact te krijgen en aanwezig te blijven
- ✓ Wanneer :
 - weglopen
 - niet naar huis komen / lang wegblijven
 - slecht gezelschap
- ✓ Principes als leidraad :
 - vraag om terug te keren met melding dat er niet gestraft wordt
 - vermijd argumentatie
 - vermijd escalatie
 - volg zolang als mogelijk

Ondersteuning

✓ Wetenschappelijk onderzoek

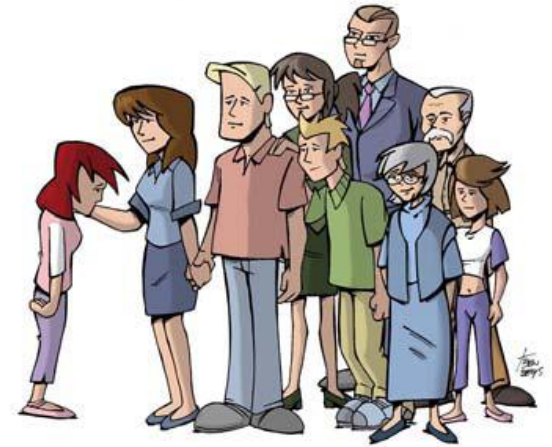
– sociale ondersteunende netwerken protectief met belangrijke impact op:

- familiaal welbevinden
- veerkracht kinderen
- emotionele gezondheid en gedragsfunctioneren
- positief ouderschap – positief ouderlijk gedrag

Ondersteuning

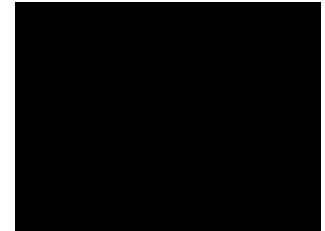
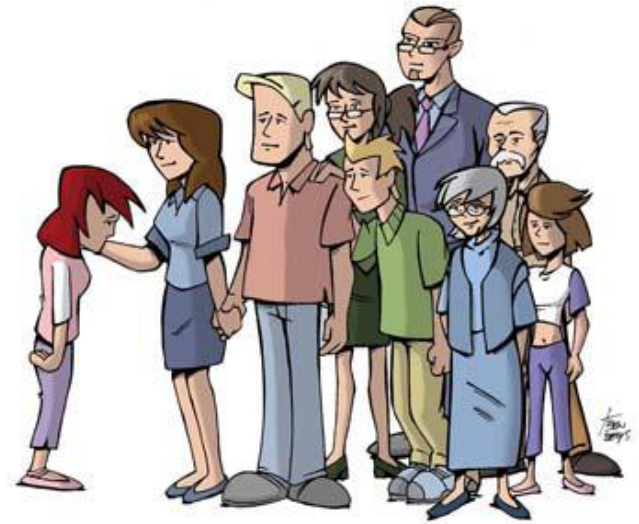
✓ 'It takes a village to raise a child'

- betrekken van pleegvaders
- activeren familiaal en sociaal ondersteunend netwerk
- 'ervaren' pleegouders als extra ondersteunend netwerk
- acties naar geboorteouders en biologische familie

Ondersteuning

- ✓ Geweldloos verzet zonder steun is onmogelijk
- ✓ Doorbreken geheim moeilijkste maar meest effectieve opgave (weerstand)
- ✓ Rollen van helpers :
 - campagne van bezorgdheid
 - verminderen van risico op uitbarsting
 - aanwezig bij sit-in
 - Verzoening
 - taakverlichting, ontspanningsmomenten, telefonische bijstand, enz...
- ✓ Ev. supportersmeeting

Relatiegebaren

- ✓ Relatiegebaar:
onvoorwaardelijke uiting van liefde /
zorg op initiatief van de (pleeg)ouder

- ✓ Voorbeelden:
 - boodschappen van appreciatie, respect voor kwaliteiten
 - extraatjes of symbolische handelingen
 - metaforische verhalen
 - gemeenschappelijke activiteiten
 - erkennen van eigen inbreuken / fouten

- ✓ Wanneer ?
 - niet noodzakelijk meer maar wel strategisch
 - als het ijzer koud is

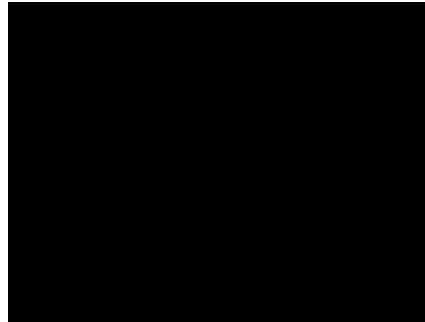
Relatiegebaren

✓ Kenmerken :

- creëren positief dilemma
- relatie bestaat niet enkel uit conflict
- geeft mogelijkheid liefde / zorg te tonen en te reageren op gedrag
- kind moet niet accepteren (werkt juist door weigering)
- actie van zelfcontrole
- scheiden persoon van gedrag, veranderen interne representatie
- DOEN zonder zeggen

Dank voor uw aandacht!

✓ Vragen of opmerkingen?